

Háázinu – Mózes hattyúdala

Háázinu hetiszakasz tartalma האזינו

Hetiszakaszunk – Háázinu (5Mózes 32:1-52.) – a Tóra utolsó előtti szakasza, Mózes hattyúdálát tartalmazza. A lírai költemény formájában előadott „utolsó figyelmeztetés” nyomatékosan kéri a zsidó népet, maradjon hű az isteni Tórához a vezér halála után is. Röviden, pár mondatban felvázolja a zsidó nép történetét, Isten segítségét, és leírja, milyen szörnyű lesz a büntetés, ha hátat fordítanak Istennek és Tórájának. A szakasz azzal végződik, hogy Isten felszólítja Mózeset, menjen fel a Nebó hegyére, ahol meg fog halni. Ezelőtt még azonban, a következő szakaszban, megáldja Izraelt.

Háázinu („Figyeljetek”) hetiszakaszának nagyobbik része egy hetvensoros „dal”, amelynek szövegét Mózes földi életének utolsó napján megismerteti a néppel.

Eget és földet tanúnak hívva **Mózes** buzdítja a népet: „**Emlékezzél az ősidőkre / Gondolj annyi nemzedék éveire / Kérdezd atyádat és ő elmondja neked / Véneidet és ők elbeszélnek neked**”, hogy Isten „**A pusztaság országában találta meg**” Jákob ivadékait, akiket azután néppé tett, saját népévé választotta őket, és egy bőséggel termő országot hagyományozott rájuk. – **5Mózes 32:1–14.**

A Dal azonban a bőség csapdáira is felhívja a figyelmet: „**És meghízott Jesurun és kirúgott / Meghíztál, meghájasodtál, megkövéredtél / És elhagyta Istenét, aki alkotta őt / És nem becsülte meg üdvössége szikláját**” – valamint azokra a bekövetkező szörnyű szerencsétlenségekre, amelyeket összességükben

Mózes úgy fogalmaz meg, hogy az **Örökkévaló** elrejtje az arcát népe elől. – **5Mózes 32:15–35.**

Végül azonban, ígéri **Mózes**, az **Örökkévaló** megbosszulja majd szolgáinak kiontott véréét, és engesztelést ad országának és népének. – **5Mózes 32:36–43.**

A pársá azzal fejeződik be, hogy **Isten** utasítja **Mózeset**, menjen fel a **Nebó** hegyére, ahonnan, mielőtt meghalna, még végigtekinthet az **Ígért Földjén**. „**Csak túlnanról láthatod az országot, de oda be nem mégy, abba az országba, amelyet Én Izrael fiainak adok.**” – **5Mózes 32:48–52.**

לשנה טובה תכתבו

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ב

ROS HÁSÁNA 5874

Ros hásáná előtt állunk. A félelmetes napok és a tíz bűnbánó nap során négy különleges kérést illesztünk a fő imába, hogy kiérdemeljük a jó beíratást és bepecsételést az élet könyvébe. Az első kérésünk így hangzik az ima elején: „**Emlékezz ránk az életre, Király, aki kedveli az életet**”. Ezt követően így fohászkodunk: „**Ki hasonló hozzád, kegyelem atyja, aki élettel és kegyelemmel emlékezik meg teremtményeiről?**”. A következő betoldás így szól: „**Írd be szövetséged minden tagját a jó életre**”. Végül pedig ezt mondjuk: „**Az élet, áldás és béke könyvébe ... legyünk mindannyian bepecsételve**”.

Furcsának tűnhet a hatalmas ugrás az első és az utolsó kérés között. **Hogy lehet, hogy az ima elején csak a lehető legkevesebbet kérjük, majd kérésről-kérésre haladva, mind több önbizalmat gyűjtve, egyre csak halmozzuk a kívánságainkat?**

Az ima elején pusztán annyit kértünk, hogy „**emlékezz ránk az életre**”, tehát maradjon fenn minden élő teremtmény. Gazdagon vagy szegényen, egészségesen vagy ne adj **Isten** betegen, a lényeg, hogy éljünk. Örüljünk az unokáknak és képesek legyünk újabb parancsolatokat teljesíteni. A következő kérés hasonló jellegű: „**élettel és kegyelemmel emlékezik meg teremtményeiről**”. Kérünk, kegyelmezz és adj nekünk életet. Ezt követően azonban mintha megnőne az önbizalmunk: „**Írd be szövetséged minden tagját a jó életre**”. Nemcsak kegyelemre és pusztán az életben maradásra vágyunk, hanem jó és boldog életre! Végezetül pedig egy hosszú, mindenre kiterjedő kéréssel állunk elő, melyben már szerepel az áldás, a béke, a jó megélhetés, a megváltás, a vigasztalás, a kedvező ítélet, ráadásul **Izrael** egész népe számára.

Minderre egy igazán szép magyarázatot találunk. Az ima elejére és végére beillesztett kívánságok úgy formálódnak, ahogy mi magunk, s ennek megfelelően változik a kérések szövege is. Míg a főima túlnyomó többsége kérés, addig a vége hálaadás mindazért, amit kaptunk. Míg az első áldásokban csupa olyasmit kérünk, amiben hiányt szenvedünk, legyen szó bölcsességről, megtérésről, gyógyulásról vagy megélhetésről, addig az utolsó áldásokban köszönetet mondunk mindenért, amit már megkaptunk: „**Köszönetet mondunk neked, hogy te vagy Örökkévaló Istenünk... csodáidért, melyek minden nap velünk vannak és csodatetteidért és jótetteidért, minden időben, este, reggel és délben**”. Ha az ember köszönetet mond azért, amije van, kiérdemli, hogy még többet kérhesen. Éppen ezért, a „**Köszönetet mondunk neked**” kezdetű és az azt követő áldás kiegészíti és kiterjeszti az életért való könyörgést az áldással, a békével, a jó megélhetéssel, és így tovább.

Az év vége felé képessé válunk arra, hogy meglássuk mindazt a jót, amit kaptunk és kifejezzük hálaunkat a megtapasztalt kegyelemért. A családunkért, az egészségünkért, a megélhetésünkért, a közösségünkért. A köszönet után pedig jöhetnek az újabb kérések. A jónak ugyanis, akárcsak az **Örökkévalónak**, nincs határa, s ezért azt kívánjuk, hogy átélhessük a tökéletes jószágot, megpillanthassuk Királyunkat teljes pompájában és megérjük a végső megváltást, mihamarabb, még a mi időnkben.

לשנה טובה ומתוקה תכתב ותחתם!

Lesonó tajvó tikoszév veszichoszém! Legyünk egy jó és édes évre beírva és bepecsételve!

Chaim Shaul Glitzenstein Rabbi

Ros Hásáná amit az ünnepről tudni kell

Ros hásáná (השנה ראש) a zsidó újév, az ember teremtésének évfordulója (**a zsinagógai újév, a teremtés ünnepe, a naptári év kezdete**). A kifejezés igazi jelentése: az év feje. Ahogyan a nevében is benne van ez a nap az év feje, s mint ilyen a hagyomány szerint nem annyira az önfeledt ünneplésnek, hanem sokkal inkább a következő évre való készülődésnek kell szentelnünk magunkat. Ezen a napon a lelkünkbe pillantunk, és megpróbáljuk a múlt év hibáit javítani. **Ros hásánát a Talmud az ítékezés napjának (jom hádin)** nevezi, és így ír róla: „**Ros hásánakor minden élőlény elvonul Isten előtt...**” Úgy tartjuk, ilyenkor három könyv van nyitva **Isten** előtt, az első könyvbe az igazak kerülnek, a másodikba a gonoszok, míg a harmadik könyvbe a közepesek. Az igazak ítélete és pecsételése: jó, tehát az élet. A gonoszok ítélete és pecsételése: rossz, tehát a halál. A közepesek ítélete és pecsételése: haladék. Róluk ilyenkor Isten még nem dönt, ők haladékot kapnak arra, hogy javítsanak az életükön.

Ros hásáná első napjának délutánján – ha szombat esik, akkor másnap – van a táslich szertartás, melyet többnyire folyóparton végzünk. Szimbolikusan a vízbe vetjük bűneinket, hogy ezáltal tisztán kezdhesük meg az újesztendőt. Ezt egészen pontosan úgy kell elképzelni, hogy elsétálunk egy folyópartra, ahol a zsebünkbe a morzsákat beleszórjuk a vízbe, amely elviszi azt, vagy egyszerűen csak kicsit belerázzuk a ruhánkat a vízbe. Ezért mondták, hogy a zsidók a halakkal etetik meg a bűneiket.

Az ünnepen, a templomban kötelező meghallgatni a **sófár**, vagyis egy kos szarvából készült kürt hangját. Ez tórai előírás. A vallási törvények szerint napi minimum harminc **sófár** hangot kell hallani. Annak, hogy miért kell **sófárt** szólaltatni, több magyarázata is van. Az egyik ilyen az, hogy felébreszti az embereket, és bűnbánatra készíti őket. Ami valóban igaz, nagyon hátborzongató, misztikus hangja van. Egy másik magyarázat szerint a **sófár** hangjára megnyílik az ég, és az imák és könyörgések közvetlenül az Örökkévalóhoz jutnak.

Furcsa érzés vesz erőt az emberen, amikor ezt a hangot hallja. Az ünnep első napján **Izsák** megszületését, míg a második napon **Izsák** megkötözését olvassák a **Tórából**. Ez utóbbi történet arról szól, hogy amikor az **Örökkévaló** megakadályozta **Izsák** feláldozását, akkor **Ábrahám** egy kővel áldozott fel a fia helyett, amely egy bokorba volt gabalyodva a szarvánál fogva. Ez is az oka, hogy a **sófár** kosszarvból készül általában. **Ros hásáná** ünnepén szokás különleges ételeket fogyasztani. A kalács ilyenkor nem hosszúkás, hanem kerek, áldásmondáskor nem sóba, hanem mézbe mártjuk a kalácsot.

Almát is szoktunk mézbe mártva fogyasztani. Gránátalma sem hiányozhat, hiszen a hagyomány szerint ennek **613** magja van, vagyis amennyi tórai parancsolatot kell betartanunk. Ezen kívül szokás halfejet is enni, és persze mézes süteményt is. A sok édes, kerek étellel kívánjuk szimbolizálni, hogy az év kerek, teljes, és édes legyen.

Ros hásáná napján szokás halfejet is enni, de legalábbis minden zsidó asztalán van valamilyen halétel, és hálnak bizony ott a feje, de általában le van vágva a farka. **Ros hásáná** ugyanis az év feje, és a hal egyébként is a szaporodás szimbóluma. Aztán ugye nagyon fontos, hogy az elkövetkező év során mi legyünk a fej, és ne a farkok.

לשנה טובה תכתבו

Hahn István: Bűnbánat tíz napja

Az újévet követő napokat – az újesztendő első tíz napját – a bűnbánat tíz napjának nevezi a hagyomány. Egyes imáknak betoldása – legfontosabb köztük az **Ovinu Malkenu** – a főimádság szövegének némi megváltoztatása és az újévet megelőző napokhoz hasonlóan, hajnali bűnbánó istentisztelet sorozata tünteti ki e napokat a hétköznapok közül. Fokozott áhítattal üljük meg a **Ros hasonót** követő, **Jomkipurt** megelőző szombatot, a **Megtérés szombatját**.

Az immár küszöbön álló **Engesztelés napra** készít elő ennek a szombatnak prófétai szakasza: „**Térj meg Izrael, Istenedhez, mert bizony elbotlottál vétkeid miatt.**” A **Jomkipur** előtti nap már teljesen a következő nagy ünnepre való előkészület jegyében folyik le. Az egész napot a várakozás izgalma tölti be. A reggeli bűnbánó ima a szokottnál rövidebb, elmarad az **Ovinu Malkenu** is – hiszen másnap annyi alkalom lesz, hogy bűnbocsánatért könyörögjünk imáinkban.

Tilalmas ezen a napon minden önsanyargatás, böjt – hiszen másnap van már az egész évi bűnökért való vezeklés nagy napja. Szokás az is, hogy a reggeli istentisztelet után a temetőt keresik fel. Akinek haragosa van, ezen a napon keresi a megbékülést. Rendszerint korán van és a szokottnál egyszerűbb az ebéd. A hétköznapi délutáni imába e napon már betoldjuk a hosszadalmas bűnvallomást. Utána otthon elköltjük a böjt előtti utolsó étkezést – majd templomba sietünk: megkezdődött a zsidó esztendő legsúlyosabb, legkomolyabb napja: a **Jomkipur**.

Fuvarpress: Beírás, bepecsételés

Ros Hásáná napján a vallásos zsidók a következővel köszöntik egymást, illetve köszönnek el egymástól a zsinagógában: „**Lesáná tová tikátév vetéchátém**” (**Lösónó tajvó tikoszév vöszéchoszém**) (**Boldog esztendőre légy beírva és bepecsételve!**) vagy „**Ktivá váchátimá tová**” (**Kszivó váchászimó tajvó**) (**Jó beírást és bepecsételést!**).

A hagyomány szerint **Ros Hásáná** napján dönti el az **Örökkévaló**, hogy mi történjék velünk a következő évben, és tetteinknek megfelelően ekkor íratunk be a jók/élet, a gonoszok/halál vagy a közepesek könyvébe. Erre a beírásra vonatkozik a fenti jókívánság. Akik a jók/élet könyvébe íratnak, azokat az **Örökkévaló** egyúttal be is pecsételi oda, a gonoszok pedig a halál könyvébe kerülnek, és oda pecsételik be őket.

A többség azonban a közepesek könyvébe kerül, és így még van tíz napjuk (**ászeret jemé hátsuvá – a tíz bűnbánó nap**), hogy a javukra billentsék a mérleget. A közepesek végső ítélete és megpecsételése **Jom Kipurkor** történik.

Ilyenkor azonban hagyományosan már nem a fenti formulát használják, hiszen a beíratás **Ros Hásánakor** megtörtént, így csak a következőket mondják: „**Lesáná tová téchátém**” (**Lösónó tajvó téchoszém**) (**Boldog esztendőre légy bepecsételve!**) vagy „**Chátimá tová**” (**Chászimó tajvó**) (**Jó bepecsételést!**).

Raj Tamás:

Bibliaiskola

A könyv a Könyvek könyvéből

Ha valaki arra kíváncsi, milyen volt az ókori könyv, elég elmennie a legközelebbi zsinagógába, amelynek frigyszekrényében megláthatja a két fára erősített (**mindmáig pergamenre, kézzel írt**) tekercskönyvet, a **Tórát**. Nem véletlen, hogy hosszú évszázadokon át az átlagember számára a **Biblia** jelentette a könyvet, s az egyszerű, vallásos zsidó mindmáig a könyv héber szavával (**széfer**) illeti a **Szentírást**, szűkebb értelemben a **Tórát**, mert héberül **Haszéfer** (= **a könyv**) maga a **Biblia**. Már röviddel **Mózes** halála után, **Jósua** is **Tóra-könyvnek** (**széfer batorá, »1. fejezet 8. vers**), vagy **Mózes Tóra-könyvének** (**széfer Torát Mose, ugyanott, 8. fejezet 31. vers**) nevezi mesterének művét. Sőt, a zsidó iskolát azért nevezik a „**könyv házának**” (**bét-széfer**), mert ott hajdan főképp a szent könyvek ismeretét oktatták.

A zsidó közösséget — a héber **Szentírás** okán — „**a könyv népének**” szokás nevezni. Ez a meghatározás azonban, különös módon, nem a **Bibliából** való, s nem is éppen dicséretként hangzott el, hanem az iszlám alapítójától ered. **Mohamed** ugyanis büszke volt írástudatlan voltára: állítása szerint a zsidók és a keresztények, sőt a mandeusok is, csupán „**a könyv emberei**”, míg ő maga - úgymond - közvetlenül **Istentől** nyerte tudását.

A **széfer szó** a **szafar** (= **vágni**) gyökből ered, mivel az ókori keleti könyv eredeti anyaga az egyiptomi papirusznád volt, amelyet csíkokra vágtak, majd lesimítva-finomítva lapokká fűztek. Ezt a kikészítést főként a föníciai **Büblasz** városában hajtották végre, innen a **görög büblasz** (= **könyv**) szó, és innen a mi **Biblia** szavunk is. (**Valójában könyvek gyűjteménye**). Az időszámításunk előtti 2. században **Egyiptom** blokádolt hirdetett, és nem szállított papiruszt sem. Ezért a kisázsiai **Pergamon** városában nagyüzemi módon kezdték előállítani a bőrtekercsből készült könyvet (**innen ered a pergamen szó**), amely rövidesen felváltotta a papirusz-könyvet.

A **Szentírás 24 könyve** közül - tudjuk - öt bibliai könyvet a hagyomány nem a **széfer** szóval illet, hanem **megilának**, tekercsnek nevez. **Ám annak idején minden könyvet tekercsre írtak, akkor mire való az eltérő elnevezés?** A **széfert** ugyanis azért erősítették két fára, hogy megszakításokkal, **szakaszonként** tudják olvasni, míg a **megilát** mindig **egyvégtében** olvasták. Ha jól meggondoljuk, ez nem csupán formai, hanem műfaji különbség is, hozzávetőleg úgy, mint a regény és a novella. Minden bizonnyal másképp is írták ezeket a könyveket, így a stílusuk, előadásmódjuk eltérő lehet.

Itt hadd jegyezzük meg, hogy azt a két fát, amelyre a zsinagógákban található **Tóra-tekercset** erősítik, a hagyomány **életfának** (**héberül éc hájim**) nevezi.

Ennek a magyarázata egy bibliai idézetre vezethető vissza, amelyet egyébként a szent könyv ünnepélyes felolvasása után, annak a frigyszekrénybe való visszahelyezése előtt közösen énekelnek: „**Élet fája ez mindazok számára, akik ragaszkodnak hozzá, és támogatói boldogok**” (**Példabeszédek könyve, 3. fejezet 18. vers**).

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Raj Tamás:

Bibliaiskola

A **széfér** szó azonban bármilyen papiruszra vetett önálló írás vagy leírás lehet, mint „**az ember leszármazásának könyve**” (Mózes I. könyve, 5. fejezet 1. vers). A Biblia a Tízparancsolatot is ezzel a szóval „**a szövetség könyveként**” említi (széfér habrit, II. könyv, 24. fejezet 7. vers), mert Mózes lemásolta azt papiruszkönyvbe is, akárcsak — halála előtt - az egész Tórárt, vagy legalábbis beszédjeit (V. könyv, 31. fejezet 26. vers). Ez utóbbi könyvet a frigyláda oldalába helyezték (Ugyanott, 26. vers). Mózes előírja, hogy a majdani király is másolja ezt le magának, és azt olvassa egész életében (Ugyanott, 17. fejezet 18. vers).

Széfér volt a levélnyelv és bármely okirat, mint például Jeremiás próféta földvásárló levele (széfér hamikne = birtokkönyv) esetében (Jeremiás könyve, 32. fejezet 10-16. vers). Így nevezték a Mózes által kötelezővé tett **váló-levelet** (széfér kritut, Mózes V könyve, 24. fejezet I. és 3. vers), vagy a Dávid király által küldött, hírhedt **Uriás-levelet** (Sámuel II. könyve, 11. fejezet 14. vers). A levéltitok megőrzése érdekében az okiratot és a levélnyelvet lepecsételték, így azt az írástudó, „**könyvhöz értő**” ember sem tudta elolvasni (Jesája könyve, 29. fejezet II. vers). Ha az okirat érvénytelenné vált, kilyukasztották, ahogyan a rab-bik mindmáig teszik a válólevelel, annak átadása után. Az oklevelet tekercs formában írták, de összehajtogatva olvasták fel. Így tesznek ma is **Eszter** könyvének felolvasásakor, emlékeztetve arra, hogy **Eszter** és **Mordekháj** hajdan ilyen levélnyelveket küldött a zsidóknak, a birodalom minden részébe, a **purim ünnepének** megtartása érdekében (**Eszter könyve**, 9. fejezet 30. vers).

A hatalom képviselői mindig féltek az írott szó erejétől, és mindent elkövettek annak megsemmisítéséért, noha ez többnyire nem sikerülhet nekik. Ezt példázza, hogy a börtönbe vetett Jeremiás szavai - az íródeák **Barukh** közvetítésével — eljutnak a néphez és vezetőihez (**Jeremiás könyve**, 36. fejezet): „**ő a szájával szolt hozzám e szavakkal, és én leírtam a könyvbe tintával**” — magyarázza az érteden országnagyoknak **Barukh**. Ahogy felolvas belőle három-négy „**ajtót**” (**hasábot**), a király levágja az író késével, és a tűzbe veti. Mivel ez a másolat a próféta könyvének egyetlen felolvasásra szánt részlete volt, ezért a **Szentírás** a **megilat széfér** (= **a könyv tekerce**) sajátos elnevezéssel illeti azt.

A **bibliai könyvek** címei utólagosak, annak idején (**de nem minden esetben**) a könyv első mondatába foglalták bele a címet. Ilyen például **Jesája**, **Ámosz**, **Náhum** és **Mózes V. könyvének** első mondata, sőt, egyesek szerint az egész **Biblia** első mondata is ilyen, s így kellene fordítani: „**Kezdetén annak, hogy Isten megteremtette volna az eget és a földet...**” Számos könyv a mű elején található első fontos szóról vagy részletről nyerte címét, így lett **Mózes I. könyve Brésit** vagy a **Teremtés könyve**. **Sámuel** könyvét is azért említik így, mert a kétkötetes műben először az ő születéséről és ifjúkoráról olvashatunk, és nem mintha ő volna a könyv szerzője, hiszen még az első kötetben meghal.

לשנה טובה

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

A DIADALOK ÚTJA

Izrael népe folytatta vándorlását, Ézsau országát megkerülve. Közeledtek Arád városához, ahol váratlan támadás érte őket.

„Meghallotta Arád királya, hogy eljött hozzá Izrael Atárim (a kémek) útján, és harcolt Izraellel és foglyokat ejtett közülük.”

Valószínűleg az előőrsöt támadta meg, akik nem voltak felkészülve a harcra, hiszen az Amalekkel vívott csata óta mindig békésen vonultak el a különböző népek mellett. Mózes kérte az Örökkévaló segítségét az ellentámadáshoz. Felsorakoztatta a seregét, és Józsuá vezetésével megindultak az ellenség után:

„És hallgatott az Örökkévaló Izrael szavára és kezébe adta a kánaánit; és teljesen elpusztították őket és városaikat.”

Ez volt az első totális győzelem, ami minden izraelitát büszkeséggel töltött el. Egy rövid ideig pihentek, aztán folytatták az útjukat. Amikor elértek egy helyre ott letáboroztak, kipihenték a nehéz út fáradalmait, majd vonultak tovább. A következő állomásokon táboroztak: **Obotban**, az **Abáribeli Ijjimben**, a sivatagban, **Zered** völgyében, **Arnónon** túl a sivatagban, **Beerben**. Itt történt egy érdekesség a kútnál:

„Ez az a kút, amelyről szólt az Örökkévaló Mózesnek: Gyűjtsd össze a népet, hadd adjak nekik vizet. Akkor énekelte Izrael ezt az éneket: Buzogj fel kút, énekeljetek neki! A kút, amelyet a fejedelmek ástak, a nép nemesei vájtak kormánypálcával és botjaikkal.”

A következő állomások **Mattána**, **Nahaliél**, **Bámót**, végül lementek a völgybe, ami már **Moáb** földjén volt, ez határos volt **Emori** országgal. Jó nagy utat tettek meg Ézsau országát megkerülve.

A történelem ismétli önmagát, de még nem volt példa arra, hogy ilyen hamar ugyanaz a helyzet ismétlődjen. **Mózes** elküldte követeit **Emori** királyához, **Szihonhoz**. Ugyanazt a kérést tolmácsolták, mint az **edomitáknak**:

„Hadd vonuljunk át országodon, nem térünk le a mezőre, a szőlőre, nem isszuk a kutak vizét, a királyúton megyünk, amíg átvonulunk határodon.”

A király nem engedte meg az átvonulást, fegyverbe szólította a népét, és kivonult eléjük a sivatagba. Az **emoriak** nem voltak testvéreik, ezért harcolhattak ellenük és az **Örökkévaló** segítségével teljesen megsemmisítették az ellenségüket, elfoglalták a városaik, és letelepedtek az országban.

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

„És Mózes küldött, hogy kémleljék ki Jáezért és elfoglalták városaikat és elűzték az Emorit aki ott volt, És megfordultak és fölmentek Básán felé; és kiment eléjük Og, Básán királya, harcra Edreibe.”

Az **Örökkévaló** bízta **Mózes**t, hogy harcoljon ellenük, és legyőzték őket és elfoglalták az egész területet. Mikor kipihenték a harcok fáradalmait továbbvonultak közeledve vándorlásuk végéhez letelepedtek **Sittimben**, úgy ahogy szoktak. A tábor közepén felállították a **Szent Sátor**t, körülötte katonás rendben a törzsek, zászlóikkal jelezve a táborhelyüket. A szomszédos ország **Moáb** királya **Bálák**, nagyon megijedt **Izrael** néptől, ezért megkért egy hírhedt, kétszínű varázslót **Bileámot (Bálám)**, hogy átkozza meg az **izraelitákat**. Az Örökkévaló nem tudni miért kapcsolatot tartott fenn ezzel a varázslóval. Most azt mondta neki: azt tedd, amit én mondom neked. A király és a varázsló felment egy magas hegyre, lenézett Izrael táborára, és készültek az átokra, de képtelen volt rá, mert az Örökkévaló áldást adott a szájába. Bálák király ragaszkodott hozzá, hogy ismételjék meg az átok kísérletét egy másik helyen. Itt is ugyanúgy jártak, az átok nem született meg, áldás lett belőle. Bálák király nem nyugodott és harmadszor is megpróbálkoztak. Minden készen állt az átokra:

„Bileám fölemelte a szemét és látta Izraelt, amint lakik törzsei szerint és reászállott Isten szelleme. És mondja, aki Isten szavait hallgatja, aki a Mindenható látomását látja, leborulva és nyílt szemekkel: Milyen szépek a te sátraid, Jákob, a te hajlékaid Izrael!”

Ezek az Örökkévaló szavai, amik Bileám szájából hangzottak el! Ezért használjuk ezt a mondatot a mai napig a zsinagógáinkban, amikor imádkozunk. Ez valóban igaz volt, mert kétmillió ember eddig még sohasem táborozott ilyen pompás rendezettségben. Ezt a táborozási formát később sok nép átvette, többek között a római légiók. Bálák király elzavarta Bileámot a következő szavakkal:

„Ellenségeimet megátkozni hívtalak, és íme, te áldást mondtál immár három ízben. Most már siess vissza hazádba.”

Izrael népe ott táborozott a Moáb síkságán, Jerikóval szemben, a Jordánon innen, az Ígéret Földjének kapujában. Velük volt az Örökkévaló, ezért senki emberfia nem árthatott nekik, sem varázslók, sem katonák.

Ezúton kívánok az Emberbarát újság minden kedves olvasójának: Lösono Tajvót!!!

A következő számban folytatjuk a kalandot...

Daniel Tarr:

A kabbala története

X. rész

Anyabetűknek nevezik az **Aleph**-et, a **Mem**-t és a **Sin**-t. A négy égtáj jelei a **Beth**, a **Gimel**, a **Daleth** és a **Kaph**. A felső irány a **Pé**, az alsó a **Rés** és a közép a **Tav**. A fennmaradó tizenkét betű a tizenkét hónap és a zodiákus asztrológiai jegyeinek megfelelői. A **Tetragrammaton** vagy **Sem-he-meforas**, **Isten** kimondhatatlan szent neve, amit soha nem írnak le.

Hetvenkét szótagból és 216 betűből áll. Gyakorta az **Adonai**, **Úr** szóval helyettesítik, de előfordul, hogy **Jahvének** vagy **Jehovának** írják. Ebben az elrendezésben az **Apa** (**Chokmah**) betűje a **yod** (számértéke **10**), az **Anyáé** (**Binah**) a **hé** (számértéke **5** mint az öt ujj) és a **Fiúé** (**Chesed**, **Geburah**, **Tipheret**, **Netzah**, **Hod**, **Yesod**) a **vav** (számértéke **6** mint a hat szefira). A **Tetragrammaton**, vagyis a **YHVH** utolsó **hé** betűje a **Lány** vagy **Menyasszony** (**Malkhuth**).

י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
Yod (Y)	Tet (T)	Chet (Ch)	Zayin (Z)	Vav (V)	He (H)	Dalet (D)	Gimel (G)	Bet (B/V)	Alef (silent)
ע	ס	נ	נ	מ	מ	ל	ך	כ	
Ayin (silent)	Samech (S)	Nun (N)	Nun (N)	Mem (M)	Mem (M)	Lamed (L)	Khaf (Kh)	Kaf (K/Kh)	
ת	ש	ר	ק	ץ	צ	ף	פ		
Tav (T)	Shin (Sh/S)	Resh (R)	Qof (Q)	Tsadeh (Ts)	Tsadeh (Ts)	Feh (F)	Peh (P/F)		

A **szefirákat** összekötő **22** ösvényhez is hozzárendelhető az ábécé és akár a **Tarot 22** nagy arkánuma is.

AZ ANGYALOK

Az egyes **szefirákbán** angyalokkal találkozhatunk, akik a közvetítő szerepet játsszák a magasabb- és az alacsonyabb szintű **szefirák**, más megközelítés, elnevezés szerint Isten és ember között. A **kabbalista** meditációkban gyakran kerülhetünk velük tudatosan kapcsolatba, igénybe vehetjük segítségüket, tanácsaikat és tanulhatunk tőlük.

Daniel Tarr:

A kabbala története

X. rész

Minden szféra rendelkezik egy **Istennévvel** és tartozik hozzá egy arkangyal. Az egyes istennevek természetesen ugyanannak az erőnek a megnyilvánulásai, csak a különböző szinteken más-más rezgésszintet képviselnek.

A kabbalában a **szefirákhöz** rendelt **Istennevek** a következők: **Keter-Eheieh, Chokmah-Jah** vagy **Jehovah, Binah-Jehovah Elohim, Chesed-El, Geburah-Elohim Gebor, Tipheret-Jehovah Aloah** va **Daath, Netzah-Jehovah Tzabaoth, Hod-Elohim Tzabaoth, Yesod-Shaddai el Chai** és **Malkhuth Adonai ha Aretz.**

Egy másik forrás szerint: **Keter-Jah, Chokmah-Eheieh, Binah-Elohim, Chesed-El Elion, Geburah Elohim Gibor, Tipheret-Jehovah Aloah** va **Daath, Netzah-Adonai Tzebaoth, Hod-Elohim Tzebaot, Yesod-El Shaddai** és **Malkhuth-Adonai.**

A **tíz szefira** meditáció útján való bejárása az **Istennevek** ismételtetésével lehetséges. A hang, mint energia alkalmas arra, hogy az ember elérje általa a szféra megérintéséhez szükséges rezgésszintet. Az egyes nevek helyes kiejtése, a hangok megfelelő ideig való rezegtetése olyan változást idéz elő az amúgy semleges energiában, ami az ősi tapasztalatok és megfigyelések szerint szükséges a szférákba lépéshez. A **kabbalista** művek általában megjelölik a **szefirák** és az ösvények angyalait is. A velük való kapcsolat féltével eszköze szintén a hangmágia, a nevek kiejtése és ismételtetése.

Az angyalok hierarchiája egyes források szerint kilenc régióból tevődik össze (**a tizedik az ember**), melyek tovább bonthatók **Angyali Rendekre (Szeráfok, Kerubok, Trónok)** és **Angyali Karokra**. Az utóbbi csoport is két részre osztható, ezek elnevezése **Felső (vagy szoláris) (Uralmak, Fejedelemségek, Hatalmasságok)** és **Alsó (lunáris) Angyali Karok (Erősségek, Arkangyalok, Főangyalok)**. (**Az Angyali Rendek (más néven a Legfelsőbb Angyali Rendek)** első két csoportjának összefoglaló elnevezése az **Isteni Sík** angyalai).

Mindenkinek két védőangyala van. Az egyik a **Vezető**, akinek „**személyét**” a születés pillanatának **Nap foka** határozza meg, a másik a **Születési Aszcendens** angyala, ami **5 fokon** belül változik. Az **Uraságok** magukról választják le a két védőangyalt, akik egyre lejjebb és lejjebb szállnak, hogy az emberrel kapcsolatba kerülhessenek. Visszameníteniük csak az általuk „**védett**” személlyel együtt lehetséges. (**A Bukott Felvigyázók, akiket az Apokrif Íratokban található Hénok Könyvéből ismerhetünk, egykor szintén védőangyalok voltak (ld. Szemjasza), akik a történet szerint testet öltöttek, mert megkívánták a földi nőket és "óriásokat" nemzettek velük).**

FOLYTATJUK...

TALMUDI FOGALMAK X. RÉSZ

עַד מִפִּי עֵד

62. Éd mipi éd – Más tanúk tanúvallomásain alapuló tanúvallomás, azaz szóbeszéden alapuló vallomás. Az ilyen vallomást általában nem fogadják el. Kivételt képez az **édut isá**, egy házasember halálára vonatkozó tanúvallomás, ami lehetővé teszi, hogy özvegye újra férjhez menjen.

עַד וְעֵשֶׂה דִּיּוּן

63. Éd náásze dáján – Bíráskodhat-e a tanú? A Bölcsek vitatkoztak azon, hogy egy adott esemény tanúja bíráskodhat-e az ügy eldöntésében, vagy ezt a két feladatot különböző személyeknek kell ellátniuk. Habár ez a kérdés sok helyütt továbbra is viták tárgyát képezte, abban egyetértettek, hogy főbenjáró vétség – pontosabban gyilkosság – esetében a tanú nem bíráskodhat. Abból a feltételezésből indultak ki, hogy amennyiben valaki gyilkosságnak tűnő eseményt látott, aligha értékelhetne bármiféle enyhítő körülményt, s éppen ezért nem léphet fel bíróként.

עֲדוֹת אִשָּׁה

64. Édut isá – Nőkre vonatkozó tanúvallomás. Házasember halálára vonatkozó tanúvallomás. Olyan esetekben, amikor a férj eltűnt és feltehetően halott, felesége addig nem tekinthető özvegynek és nem mehet újra férjhez, ameddig férje halálát a bíróság ki nem mondja, mivel igen súlyos következményekkel jár mind a saját, mind gyermekei jövőjére nézve, ha egy nő ismét férjhez megy, noha első férje még életben van. Azonban ilyen esetekben a tanúvallomásokat különösen engedékenyen kezelték azért, hogy az asszony ne maradjon egyedül élete végéig (**águná**). Ezért a bíróság a következő tanúvallomásokat is elfogadta ilyen esetekben (habár más esetekben az ilyen tanúvallomás elfogadhatatlan): **1.** egyetlen tanúét, **2.** asszonyokét, **3.** rokonokét (**még maga a feleség is tanúskodhatott férje haláláról**), **4.** rabbinikus rendelet által kizárt tanúét, **5.** olyasvalaki tanúvallomását, aki személyesen nem volt jelen, de más állítása alapján tesz tanúvallomást (**éd mipi éd**), **6.** nem zsidó ember állítását, aki pl. beszélgetés közben tesz valamilyen kijelentést, aminek jogi jelentőségével nincs tisztában (lásd: **Mésziách löfi tumo**).

אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם

65. Efsár löcám-cém – A pontos mérés lehetősége. Háláchikus kérdés, amely fölött a Bölcsek vitatkoznak, miszerint lehetséges-e két tökéletesen egyforma mércét készíteni, vagy tudni, hogy két esemény pontosan ugyanabban a pillanatban történt-e.

אֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל

66. Én bét din sákul – A bírák száma ne legyen páros. Páros számú bírákra sosem szabad egy ügy eldöntését bízni mert, ha két egyenlő részre oszlanak, nem képesek döntést hozni.

לשנה טובה תכתבו

Gedálja Böjtje

Új évbe léptünk, az elmúlt napokban megünnepeltük **Rajs Hásónót**, ám az őszi ünnepek sora máris folytatódik. **Tisri hónap** harmadik napján, tartjuk **Gedáljá böjtjét** (צוֹם גְּדַלְיָה). Ekkor **Gedáljá ben Achikam** (גְּדַלְיָה בֶן אַחִיקָם) meggyilkolásának emlékére böjtölünk.

„És volt a hetedik hónapban, eljött Jismaél, Netanja, Elisámá fiának fia és tíz ember ő vele, Gedaljáéhoz, Achikám fiához Micpában. És fölkel Jismaél, Netanja fia meg a tíz ember, a kik vele voltak és karddal leütötték Gedaljáhút, és megölte őt, a kit Babel királya az ország fölé rendelt.”

Gedáljá ben Achikam volt az a férfiú, kit a **jeruzsálemi Szentély** – a **Salamon** építtette **első Szentély** – pusztulása után a **Júdában** maradt lakosság fölé **Nebukadonozor babilóniai** uralkodó helytartóvá kinevezett. Ő a békesség híve volt, próbálta menteni a még menthetőt, de a lázadáspártiak, a **Babilónia** elleni lázadók a királyi családból származó **Jismáél** vezetésével megölték **Gedálját** és fellázdak. Ezek után a babilóniaiak véres megtorlása következett, a maradék függetlenség utolsó látszata is szertefoszlott hosszú-hosszú évtizedekig. **Júda** maradék lakosságát fogságba hurcolták, egy része pedig **Egyiptomba** menekült a babilóniai megtorlás elől. A hagyomány szerint **Jeremiás** próféta is itt lelte halálát.

Zakariás próféta ezt a böjtöt a „**hetedik böjtnek**” nevezi, mivel **Tisri** hónapra esik, az pedig a hetedik hónap **Nisszántól** számítva.

A böjt ezúttal HÉTFŐ reggel 4:52-től, este 19:28-ig tart.

„...szabad az egész előző éjjelen, egész hajnalhasadtáig enni.” – áll a **Kicur Sulchan Aruchban**.

Innentől kezdve már tilos az étel és az ital fogyasztása. „**Szabad a test mosása és kenése, a cipő felvétele, a házastársak érintkezése**”.

A böjt alól természetesen felmentést kapnak a várandós és szoptatós nők, valamint a betegek is, még ha nincsenek is veszélyben. A kiskorúaknak – bár nem kell böjtölniük – de ha már megértik a gyász jelentőségét, akkor a böjtire való szoktatás végett csak kenyeret és vizet (a **legegyszerűbb eledeleket**) szabad adni, hogy a közösséggel együtt gyászoljanak.

Mint minden böjtire, erre is fennáll: „**Izrael egész gyülekezetének, hogy közös szenvedés, csapás idején – mely ne jöjjön ránk többé! – böjtöljen és imádkozzék... ám ha az idő nem alkalmas böjtire, pl. üldözöttek, kiknek nem szabad böjtölniük, hogy meg ne gyengítsék erejüket, vállalják magukra, hogy ennyi meg ennyi napot böjtöljenek, a miután majd megmenekültek, akkor olybá számít nekik, mintha most böjtöltek volna.**”

E böjtire mondták bölcseink: „**A tanulság az, hogy az igaz emberek halála olyan (szomorú esemény) mint a Szentély felégetése.**”

Forrás: (bzsh)

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCAI TEMPLOM IMAREND SZEPTEMBER 1. – 30. KÖZÖTT

ב"ה

1.	péntek		₪ 19,06	7,00	19,00	15.	E
2.	szombat	KITÁVÓ	vége: 20,11	8,00	19,30	16.	
3.	vasárnap			8,00	19,00	17.	
4.	hétfő			7,00	19,00	18.	
5.	kedd			7,00	19,00	19.	
6.	szerda			7,00	19,00	20.	L
7.	csütörtök			7,00	19,00	21.	
8.	péntek		₪ 18,52	7,00	19,00	22.	U
9.	szombat	NICÁVIM – VÁJELECH	vége: 19,56	8,00	19,15	23.	
10.	vasárnap	SZLICHOT KEZDETE		6,30	18,45	24.	
11.	hétfő	SZLICHOT		6,30	18,45	25.	L
12.	kedd	SZLICHOT		6,30	18,45	26.	
13.	szerda	SZLICHOT		6,30	18,45	27.	
14.	csütörtök	SZLICHOT		6,30	18,45	28..	
15.	péntek	SZLICHOT EREV ROS HÁSÁNÁ	₪ 18,38	6,30	18,45	29.	T
16.	szombat	ROS HÁSÁNÁ 1.	₪ 19,41	8,00	18,45	1.	
17.	vasárnap	ROS HÁSÁNÁ 2.	vége: 19,39	8,00	18,45	2.	I
18.	hétfő	SZLICHOT GEDÁLJÁ BÖJTJE	vége: 19,21	6,30	18,30	3.	
19.	kedd	SZLICHOT		6,30	18,30	4.	
20.	szerda	SZLICHOT		6,30	18,30	5.	S
21.	csütörtök	SZLICHOT		6,30	18,30	6.	
22.	péntek	SZLICHOT	₪ 18,24	6,30	18,30	7.	
23.	szombat	HÁÁZINU	SÁBÁT SUVÓ vége: 19,25	8,00	18,45	8.	
24.	vasárnap	SZLICHOT EREV JOM KIPPUR MINCHA IMA: 13,00	₪ 18,20	7,00	18,30	9.	R
25.	hétfő	JOM KIPPUR MÁZKÍR: kb: 12,30 NILE: 18,00	vége: 19,22	8,00		10.	
26.	kedd			7,00	18,15	11.	
27.	szerda			7,00	18,15	12.	I
28.	csütörtök			7,00	18,15	13.	
29.	péntek		₪ 18,10	7,00	18,15	14.	
30.	szombat	SZUKKOT 1.	₪ 19,12	8,00	18,15	15.	

לשנה טובה תכותבו !

EMBERBARÁT HETILAP
NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA
NAGYFUVAROS UTCAI ZSINAGÓGA
2023. ŐSZI NAGYÜNNEPI IMAREND

ב"ה

ב"ה

15.	péntek	SZLICHOT EREV ROS HÁSÁNÁ ⚡ 18,38	6,30	18,45
16.	szombat	ROS HÁSÁNÁ 1. ⚡ 19,41	8,00	18,45
17.	vasárnap	ROS HÁSÁNÁ 2. vége: 19,39	7,00	18,45
18.	hétfő	SZLICHOT GEDÁLJÁ BÖJTJE vége: 19,21	6,30	18,30
19.	kedd	SZLICHOT	6,30	18,30
20.	szerda	SZLICHOT	6,30	18,30
21.	csütörtök	SZLICHOT	6,30	18,30
22.	péntek	SZLICHOT ⚡ 18,24	6,30	18,30
23.	szombat	HÁÁZINU SÁBÁT SUVÓ vége: 19,26	8,00	18,45
24.	vasárnap	SZLICHOT MINCHA IMA: 13,00 EREV JOM KIPPUR ⚡ 18,20	7,00	18,30
25.	hétfő	JOM KIPPUR MÁZKÍR: kb: 12,30 NILE: 18,00 vége: 19,22	8,00	
26.	kedd		7,00	18,15
27.	szerda		7,00	18,15
28.	csütörtök		7,00	18,15
29.	péntek	EREV SZUKKOT ⚡ 18,10	7,00	18,15
30.	szombat	SZUKKOT 1. ⚡ 19,12	8,00	18,15
1.	vasárnap	SZUKKOT 2. vége: 19,10	8,00	18,30
2.	hétfő	FÉLÜNNEP 1.	7,00	18,15
3.	kedd	FÉLÜNNEP 2.	7,00	18,15
4.	szerda	FÉLÜNNEP 3	7,00	18,15
5.	csütörtök	FÉLÜNNEP 4.	7,00	18,15
6.	péntek	HOSÁNÁ RÁBÁ ⚡ 17,56	8,00	18,00
7.	szombat	SMINI ÁCERET MÁZKÍR KB.: 9,30 ESTE: Tórai körmenet ⚡18,48	8,00	18,00
8.	vasárnap	SZIMCHÁT TORÁ vége: 18,56	8,00	18,00
9.	hétfő	ISZRU CHÁG	7,00	18,00

! לשנה טובה תכותבו !

Ismeretlen zsidók nyomában XLVII. Reiner Frigyes

Reiner Frigyes (külföldön Fritz Reiner) (Budapest, 1888. december 19. – New York, 1963. november 15.) magyar karmester.

Édesapja, Reiner Ignác (1853–1906) textilkereskedő, édesanyja Pollák Vilma volt. Családja az aszszimilálódott zsidók közé tartozott. 1908-ban Győrben megkeresztelkedett. Első zenei élménye a **Lammermoori Lucia** egy dallamát játszó zenélő órájuk hangja volt. Jól zongorázó édesanyja kezdte tanítani a hangszeren játszani. Gyakran játszották a bécsi klasszikusok műveinek négykezes átíratait. Gimnáziumi éve alatt zenekart szervezett, amiben ütősként játszott. Még kamaszként ismerkedett meg **Weiner Leóval**, akivel életre szóló barátságot kötött.

Apja akaratára jogi tanulmányokat kezdett, de ezt az ő halála után abbahagyta. **1905-től** zongora és zeneszerzés tanulmányokat folytatott a budapesti **Zeneakadémián**. Tanára **Thomán István (zongora)**, **Chován Kálmán (zongorapedagógia)** és **Hans Koessler (zeneszerzés)** voltak. Az utolsó két évben **Bartók Béla** vette át zongoraképzését.

1907–1908-ban Weiner Leó közbenjárásával kapta első szerződését: korrepetitor a **Népszínház-Vígoperánál**. **Karmesterként** itt debütált beugrással **1908** tavaszán, **Bizet Carmenjét** vezényelte.

Az **1910-11-es** évadban karmester volt a **Ljubljanában**, **1911-től 1914-ig** az újonnan megnyílt budapesti **Népopera** karmestere volt. **Reiner Frigyes** felívelő világkarrierjének első fontos állomása **Wagner Parsifaljának** budapesti bemutatója **1914. január 1-jén**, miután a zenedráma felszabadult a szerzői jogi tilalom alól. Pályája következő állomása **1914-től 1921-ig** a világhírű **drezdai Szász Udvari Opera** volt, ahol **Richard Strauss** jelenlétében vezényelte a komponista számos művét. Ez idő tájt indult nemzetközi karrierje **Rómában**, **Barcelonában**, **Hamburgban** lépett fel vendégként. **1922-ben** az **USA-ba** költözött, ahol különböző nagy zenekarok karmestereként működött. A **Cincinnati Szimfonikusok** vezetője. **1929-től** a **New-yorki Filharmonikusok** karnagya, **1938-tól 1948-ig** a **Pittsburgh-i Szimfonikusok** vezetője. **1929-ben** a **New York-i Filharmonikusok** karmestere lett, **1931-től** a **philadelphiai Curtis Institute**-ban a zenekari és operatanszék professzoraként tanított karmesterséget, tanítványai közé tartozott **Leonard Bernstein** is. „Amelyik növendék elvégezte kurzusomat – mondta Reiner –, ki tud állni egy számára teljesen ismeretlen zenekar elé és el tud vezényelni első látásra egy új művet, minden szóbeli magyarázat nélkül.”

Egyre fényesebb amerikai pályafutásának következő állomása a **Pittsburgh-i Szimfonikus Zenekar**, majd a **New York-i Metropolitan Opera** volt. A **Metropolitánban Richard Strauss Saloméjával** mutatkozott be, s az ő nevéhez fűződik **Sztravinszkij The Rakes Progress (A kéjenc útja)** című operájának amerikai bemutatója **1953-ban**. Ugyanebben az évben a **Chicagói Szimfonikus Zenekarhoz** szerződött, amely akkor **Amerika** egyik legrégebb, de közepes minőségű zenekarának számított, s **Reiner** keze alatt „**a világ legpontosabb és leghajlékonyabb együttesévé vált**” (**Sztravinszkij**).

Noha **pittsburghi** éveiben is számos hanglemezt készített **Reiner Frigyes**, melyekből akkori munkásságára nézve viszonylag árnyalt képet alkothatunk, pályájának legalaposabban dokumentált korszaka mégis az **1953-tól '62-ig** tartó időszak, mikor a **Chicagói Szimfonikusok** zeneigazgatójaként dolgozott. Jóllehet a megelőző években is jelentékeny karmesterek álltak a zenekar élén **Artur Rodzinski** és **Rafael Kubelik** személyében, a **chicagóiak** nem igazán tudtak a legjobb amerikai szimfonikus együttesek, a bostoni, philadelphiai és **New York-i** zenekarok szintjére emelkedni.

Ismeretlen zsidók nyomában XLVII. Reiner Frigyes

Zenekarépítő tevékenysége és szinte **militárisan** fegyelmezett munkája nyomán **Reiner** az évtized második felére a kontinens éllovasává formálta a **Chicago Symphony Orchestrát**.

1948-tól 1953-ig a **New York-i Metropolitan Opera** karmestere, **1953-tól 1963-ig** a **Chicagói Szimfonikus Zenekar** vezetője. **Philadelphiában** egyetemi katedrát kapott a zenekari és operaosztály vezetőjeként.

Bartók Béla utolsó pódiumszereplésének ő volt a karmestere **New Yorkban 1943-ban**. Számos hangfelvétele közül kiemelkednek **Richard Strauss** és **Bartók Béla** műveinek tolmácsolásai. Gyakran tűzte műsorára magyar komponisták műveit az **USA-ban**.

Pályája során, már amerikai állampolgárként, többször visszatért **Európába** és fellépett szülőhazájában is. **1926-ban, 1933-ban és 1937-ben** járt **Budapest**en, utoljára **Brahms IV. szimfóniáját** és **Richard Strauss Till Eulenspiegelét** vezényelte az **Erkel Színházban** a **Filharmoniai Társaság Zenekarának** élén. Ugyanebben az évben **Thomas Beecham** meghívására a londoni **Covent Gardenben** is fellépett, a **Trisztán és Izolda** általa vezényelt előadása egyben **Kirsten Flagstad** londoni bemutatkozása volt. **1955-ben Reiner** vezényletével a **Rózsalovag** előadásával nyitotta meg kapuit az újjáépített bécsi **Staatsoper**.

Élete utolsó évében visszatért a **Metropolitanbe**, s mivel szívproblémái (**1959-ben súlyos szívrohamon esett át**) miatt jelentősen korlátoznia kellett karmesteri aktivitását, a **chicagóiakat** csak művészeti tanácsadóként szolgálta tovább (**1962-63**). A **Chicagói Szimfonikusoknál** eltöltött tíz esztendő után **Reiner** visszatért a **Metropolitanbe**, ahol az **Istenek alkonya** próbaidőszakában elhunyt, **1963. november 15-én, 75 éves korában**.

Reiner igen sokat tett annak érdekében, hogy konzervatív amerikai közönségével megismertesse és megszerettesse az új magyar zenét: **Kodály, Weiner** és mindenek előtt **Bartók** kompozícióit. Több **Bartók-mű (I. és II. szvit, Táncszvit, A csodálatos mandarin szvit)** amerikai bemutatása után **1928-ban** maga a zeneszerző közreműködésével mutatta be **New Yorkban az I. zongoraversenyt**, s **1941 januárjában Pittsburgh-ben a II. zongoraversenyt**. **Bartók** az emigrációban barátjának s zenéje egyik legjobb tolmácsolójának érezte **Reinert**. **Zenetörténeti** jelentőségű esemény volt a két-zongorás-ütős Szonáta zenekari változatának **1943. január 21-i New York-i ősbemutatója**, melyen **Reiner** dirigált **Bartók** és **Pásztory Ditta** közreműködésével, s melyen a zeneszerző utoljára lépett zongoraművészként a közönség elé.

Budapest XIV. kerületében közterület viseli a nevét a **Thököly út** és a **Dózsa György út** kereszteződésében (**Reiner Frigyes park**).

Reiner háromszor házasodott meg (**egyik felesége Gerster Etelka lánya volt**), és három lánya született.

Forrás: (wikipedia)

David Grossman: A gázmaszk mögött felszakadnak a sebek **bef. rész**

Apám nem vette észre, hogy én is a szobában vagyok, a háta mögött ülök, s nézem, mit csinál. Emlékszem, az ég apró kockákra volt szabdalva, pont olyan volt, mint egy börtöncella ablaka. Az elfojtott emlék súlya alatt úgy éreztem magam, mintha hét lakattal be lennék zárva a végzet szűk cellájába. Akkor **Egyiptom elnöke, Nasszer azt ígerte: a zsidókat néhány hét alatt a tengerbe szorítja** - s én meg voltam győződve, hogy **Ros hasánát**, az újévet már nem fogom megérni. Abban az évben kezdtem el komolyan úszni tanulni.

Ekkor némi aggodással megfordultam, tudtam egy pillanatra még látni fogom azt a hajdani kisfiút. Imádkozom, ne legyen gyerek a hátam mögött, de ott van egy. Az idősebb fiam jött be a szobába, a földön ülve néz engem.

**Hogy magyarázzam el egy idegennek mindezt? Az állandóan ismétlődő vérfürdőkkel szembe-
néző kétségbeesést?** Nemzetünk története sötét, véres folyam a **Függetlenségi Háború**, a **Színaj-
félsziget megszállása**, a **hatnapos háború**, a **jom kippuri háború**, a **libanoni háború**, most az **Öböl-háború**.

Ha izraeliekkel hoz össze a sors, akkor ilyeneket lehet hallani: „Egy hónappal a hatnapos háború előtt határoztuk el, hogy kifestetünk” „A lányom a libanoni háború alatt ment férjhez”, „a jom kippuri háború után nem mentünk el Európába, ahogy terveztük”, „Az apa a Színaj-félszigeten esett el, a fiú a kifárasztásos háborúban”. Mintha valami árnyék vetődne a jövő minden reményébe. **Tervezhet-e valamit is Izraelben az ember húsz évre előre? Vagy akárcsak tízre?** Átéli-e bármely más nép olyan tapintható, tragikus intenzitással saját létezését, mint amellyel Izrael félti pusztá fennmaradását.

Ismét esteledik. Napközben lehet felejteni. Sétálni az utcákon. Élvezni a napfényt. De most hirtelen ismét a sötétség. **Honnan ez az európaián hosszú alkonyat, mely finoman vezeti a lelket a vilá-
gusból a sötétbe?**

Mint gyermekkorunkban, ismét félünk a sötétől falaink félelembe burkolódnak, lessük, ki lesz a következő áldozata az arctalan szörnynek, mely az égből fenyeget bennünket. Valamiféle mindenkit magával ragadó, kollektív regresszióban visszatértünk gyermekkorhoz a felnőttek háborúznak, nekünk pedig meghagyták, hogy szép csöndben üljünk. Ne avatkozzunk a felnőttek dolgába. Először fordul elő, hogy így megtámadnak bennünket, s mi türtőztetjük magunkat. **Ki hitte volna ezt?!** Talán nem is olyan borzalmas, így ugyanis hirtelen rá kellett jönnünk, hogy nemcsak egy, automatikus válasz létezik a támadásra. Hirtelen egy másik lehetőség is felbukkant durva világunkban. Igaz, ez az alternatíva idegőrlő, sőt, időnként embertelen is, mégis, számunkra hihetetlenül fontos, mert lehetőség, és mert létezik. Mert megmutatja, hogy időnként vannak egyéb utak is, nemcsak egyféleképpen lehet reagálni, hogy nem vagyunk mindig az adott körülményeink áldozatai. Hogy lehetőségünk van a választásra, az igazi érdekeinknek megfelelő, racionális döntésre.

Milyen különös, hogy éppen ebben a várakozásban bukkannak elő a **Soá**, a zsidók kiszolgáltatottsága korszakának emlékei, éppen akkor, amikor talán megvalósíthatjuk azt a szabadságot, melyet senki sem vehet el tőlünk a különböző döntések közti választás szabadságát, annak szabadságát, hogy ebben a helyzetben újra meghatározzuk önmagunkat. Éppen most van lehetőségünk arra, hogy ne legyünk többé - a szó legmélyebb értelmében vett - áldozatok.

David Grossman: A gázmaszk mögött felszakadnak a sebek **bef. rész**

A **Soá** emlékei megrohannak bennünket. Egy barátom apja, az **auschwitz** **láger** egyik túlélője, kőkemény ember, aki sohasem beszélt gyermekeinek arról, mi mindenben ment keresztül, az első légi-riadótól hirtelen összeomlott. A gázmaszk mögött mesélni kezdett a kisunokájának, mi minden történt „odaát”. Egész éjjel beszélt a maszk mögött (a gázmaszkok, Szaddám Huszein gázbombáihoz hasonlóan Németországban készültek).

Felszakadtak a múlt sebei, nem tudta tovább magába rejteni, kibuggyantak belőle a múlt fájdalmai. **Ramat Ganban** két lágert járt család otthona elpusztult a rakétatámadás során. „**Nincs semmi baj**”, mondta az interjú során az egyik lágertúlélő. „**54 éve meggyőződés, hogy az életet ajándékba kaptam, akkor meg mitől félek?**” Sok család szétszórta gyermekeit az ország különböző pontjain „**legyen valaki túlélő**”.

Azon a héten a német **Zöld párt** egyik képviselője kijelentette: „**meg tudja érteni**”, amiért **Irak Scud rakétákkal támadja Izraelt**, amikor a német kormány sietve, légi úton egy szállítmány **Patriot rakétával** és kémiai fegyvereket felderítő eszközökkel sietett **Izrael** segítségére. Zsidó zsigereim megfeszülnek és reszketni kezdenek ettől a néhány szótól, hogy „**német szállítmány, német transzport**”. S mintegy válaszként ezekre a vegyes érzelmekre és zavaros eseményekre, éppen most jelenik meg **Németországban** a **Lásd szerelem címszó alatt Című könyvem**, mely többek között azokkal a sebekkel foglalkozik, melyeket az én generációm kapott a háborúban.

Egy **Németországban** élő túlélő megtámadta a könyvemet szerinte, aki nem volt „**ott**”, az nem tudhat írni és nem is szabad írnia a **Soáról**. Megértem ennek az embernek a fájdalmát, de biztosan tudom - sőt most, a gázmaszk mögött százszor biztosabban tudom, hogy azért írtam meg ezt a könyvet, mert anélkül, hogy megértettem volna azt, ami „**ott**” történt, nem tudtam volna tovább élni. Mert valami arra kényszerített, hogy behatoljak a sűrű sötétségbe, hogy nyomon kövessem a gonosz fejlődését, a gyűlölködés terjedését.

A filozófus **Hannah Arendt**-tól származik a kifejezés: „**ördögi banalitás**”. Szándékom - minden eddigi írásomnak ez volt a célja - felismerni és rögzíteni azt a pillanatot, amikor kezdjük megadni magunkat, amikor enged a szorítás, és elkezdünk sodródni, még ha oly lassan is, e banalitás felé. A gátlástalan gonoszság és az érzéketlen közöny felé. Oda, ahol sohasem hangozhat el az, hogy „**én**”, a hamis „**mi**” tompa visszhangja nélkül. Ezeket a sorokat is azért írom, hogy állandóan figyelmeztessem önmagamra. A háború nemsokára véget ér, s mindenki a hamarosan kialakuló „**új**” rendről beszél (**véletlenül bár, de „az új rend” kifejezés is a nácik szótárából származik**).

Teremtsenek bármilyen kapcsolatokat egymással a **közel-keleti nemzetek**, szeretném remélni, hogy azok, akik a diplomácia művészetét gyakorolni fogják - **Izraelben** és a többi országban - szem előtt tartják majd azt a (**jogosnak bizonyult**) félelmemet és rettegésemet, mely a mögöttem szótlanul bámuló kisfiam szemében tükröződött. Remélem, hogy nem feledik el azt a tényt sem, hogy a szövetségesek már több mint egy hónapja állnak harcban azon öt ország egyikével, melyekkel Izraelnek egyedül kellett szembenéznie, amikor váratlanul megtámadták. **Szeretném, ha meghallanák a tiszta, félreérthetetlen fogadalmat: soha többé nem szolgáljuk az ördögi banalitást - sem, mint a pusztító eszközök szállítói, sem, mint mások meghódítói -, hanem szabad emberek leszünk.**

Forrás(mej)

RECEPT-TÁR

Hagyományos Ros Hásáná-i receptek

Sárgarépa cimesz:

Nagyon gyakori ros hásánái étel a cimesz. Sokféleképpen készíthetjük el, lényege a főtt sárgarépa és a méz. A mennyiséget családtagjaink és vendégeink száma, valamint a saját ízlésünk határozza meg. Felkarikázunk néhány szál répát, és olajon alaposan megpároljuk. Amikor már kissé megpuhult, hozzáöntünk annyi vizet, hogy ellepje, beledobunk néhány kanál mézet, beledobunk egy-két maréknyi mazsolát, megszórjuk egy teáskanál fahéjjal, és alaposan összefőzzük (ha elpárolog róla minden folyadék, apránként adjunk hozzá vizet, nehogy odaégjen). Melegen tálaljuk.

Téjgelách (édesség):

3 tojást, 2-2 evőkanál cukrot és olajat, 1 zacskó sütőport, 2 pohár átszitált lisztet és egy negyed kiskanál gyömbérport tésztává gyúrunk. A tésztát kettéválasztjuk, mindkét darabot hosszúkas téglalap alakúra nyújtjuk. A téglalapokat megszórjuk negyed pohárnyi, finomra aprított mandula és fél pohár, előre beáztatott mazsola keverékével, majd szorosan feltekerjük a tésztát. A két hosszú tekercset ujjnyi vastag karikákra szeleteljük, a karikák végeit összenyomjuk kissé, hogy bezáródjanak. Nagy lábosban szirupot készítünk: összeforralunk 3 pohár mézet, egy pohár cukrot, egy (vagy ízlés szerint 2-4) kiskanál gyömbért. Ha felforr, beledobáljuk a tésztaköröket, és kis lángon, fedő alatt, mintegy fél órán át aranybarnára főzzük a süteményt. Időnként keverjük meg óvatosan fakanállal, és vigyázzunk, nehogy leégjen. Ha kész, lezárjuk, azonnal hozzáadunk egy negyed pohár forró vizet, megkeverjük, majd kihűtjük. Szobahőmérsékleten tálaljuk.

Kreplách (hússal töltött levesbetét):

Hagyományos Ros hásánái étel az 1 pohár lisztből, 1 tojásból, 1-2 evőkanálnyi hideg vízből és egy csipet sóból gyúrt, hússal töltött tészta. A tésztát téglalap alakúra nyújtjuk, az egyik felére kis kupacokban rátesszük a 15-20 dkg darált húsból (lehet maradék főtt hús), 1 tojásból, apróra vágott petrezselyemmel, sóval, borssal ízesített töltelékét. A tészta másik felét ráhajtjuk a kis halmokra, a közöket lenyomkodva bezárjuk a tésztakockákat, tojásfehérjével megkenjük, majd sós vízben, vagy húslevesben kifőzzük. Forró levesben, levesbetétként tálaljuk.

Lékoç (mézes sütemény):

Alaposan összekeverünk 1-1 pohár mézet, olajat és cukrot, majd hozzáadunk 3 tojást, 1 pohár erős feketekávét, 1 csomag sütőport, 3 és fél pohár átszitált lisztet. Egy-egy kiskanál fahéjjal és szerecsendióval, fél kiskanál szegfűszeggel és negyed kiskanál gyömbérrel ízesítjük.

Végül belekeverünk egy pohárnyi, előre beáztatott mazsolát is. Sütőpapírral bélelt tepsiben, 180 fokon készre sütjük.

Forrás: (delish)

Ellenőrök erőszakoskodtak két izraeli turistával Budapesten

Egy izraeli anya és lánya keveredett összetűzésbe két ellenőrrel a metró kijáratánál Budapesten. A 48 éves jeruzsálemi idegenvezető, Tamar Hayardeni és 65 éves édesanyja szerint a két férfi huszonötezer forintot követelt tőlük, mondván, hogy nem érvényes a jegyük. A tettelegességig fajuló vita során az egyik ellenőr antiszemita megjegyzéseket antiszemita gesztusokat tett, hosszú orrot utánozva, és azt mondta a turistáknak, hogy „menjete Izraelbe”.

A két izraeli turistát csütörtökön állította meg két ellenőr **Szécheny-fürdő** metróállomás kijáratánál. Az ellenőrzés során közölték velük, hogy azok nem érvényesek, mivel elhagyták a város határát. **Tamar Hayardeni** édesanyja kitűnően ismeri Budapestet, ezért közölte az ellenőrökkel, hogy nincs igazuk.

„Hamar rájöttünk, hogy megpróbáltak átverni minket. Elvették az útleveleinket, hogy megbírságoljanak. Nem egyeztünk bele, hogy fizessünk” – magyarázta a nő, aki szerint az ellenőrök megállítottak más turistákat is ugyanezzel a szöveggel.

A nő hozzátette: az ellenőrök nem igazolták magukat, ráadásul egy olyan sarokban álltak, amelyik kívül esett a térfelügyelő kamera látószögén. Az ellenőrök huszonötezer forintos bírságot szabtak ki, majd közölték, hogy készpénz fizetése esetén a felével is megúszható. A turisták „**rettenetesen ijesztőnek**” írták le a helyzetet, ezért úgy döntöttek, hogy értesítik a rendőrséget, és ezt közölték is az ellenőrökkel. A két nő ekkor fotózni kezdte a helyszínt, mire állításuk szerint az ellenőrök agresszívvá váltak.

„Egyikük a földre lökött és megpróbálta elvenni a fényképezőgépet. A másik ököllel ütötte hatvanöt éves rokkant anyámat” – idézte fel **Hayardeni**. Az ellenőrök végül jegyzőkönyvet vettek fel és visszaadták az útleveleiket.

„Ekkor úgy döntöttem, hogy nem adom fel, mert elkezdtek antiszemita megjegyzéseket tenni. Az útleveleinkből tudták, hogy izraeliek vagyunk. Az egyik ellenőr azt mondta nekünk: >>zsidók, menjenek Izraelbe<<, miközben obszcén antiszemita gesztust mutatva, a zsidók nagy orrát imitálta.”

A helyszínre érkező rendőrök végül a két izraeli nőt és a két ellenőrt is kihallgatásra bevitték a **14. kerületi, Stefánia úti** rendőrkapitányságra. A turisták feljelentést tettek testi sértés miatt. Elmondásuk szerint a rendőrség ugyan elismerte, hogy csalásról van szó és a jegyükkel sem volt probléma.

A két nő segítséget kért a **Tett és Védelem Alapítványtól**, és annak képviselője a rendőrségre szietett, hogy az eljárásban az **izraeli** turisták rendelkezésére álljon. A tanú-meghallgatások hivatalos tolmács közreműködésével több órát vettek igénybe. A sértett turisták hat órát töltöttek a rendőrségen, ahol a rendőrség képviselője a helyzetet felismerte közölte velük, hogy a jegyellenőröket gyanúsítottként hallgatják ki.

A **BKK** ezzel szemben azt állítja, hogy az ellenőrök jogosan jártak el. A társaság szerint a két izraeli állampolgár „**érvénytelen, utazásra nem jogosító jeggyel**” utazott, ezért szabták ki velük szemben az ellenőrök pótdíjat. A rendőrségi vizsgálat folyamatban van, a társaság csak annak eredménye ismeretében fog bármit tenni a két ellenőrrel.

Forrás: (TEV)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ב

REJTVÉNY, AGYTORNA (VASÁRNAP ESTÉRE)

						BE- PISZKÍT	▼	KÓRCHIKKI IZOMBAN REJLIK!	MÓDO- SÍTOTT ZENEI HANG	VALÓ- SÁGOS	ENERGIA, RÖVIDEN	RÓMAI 100-AS TUTAJ SZÉLEI!	▼	NÉPSZERŰ KOMIKA (ZSUZSA)	
						A POÉN 1. RÉSZÉ	▶							Z	
						SEMMI- KOR, BIZALMAS SZÓVAL	▶				EREDETI DZSEMI!	▶		▼	
						AZ ŐSZ VÉGE!	▶	KULCSOL A SZAHARA TALAJA				FÉLIG LÁGYI!	▶	ÉJFÉLIG	
						A BOSZ- SZÚSÁG INDULAT- SZAVA	▶		NAGYON MEGSZID ADÓSSÁ- GOT LERŐ						
						NŐI SZÍNPA- DI SZE- REPKÖR	▶							VAGY, RÖVIDEN ZENEPÉ- DAGÓGUS	
						NŐI NÉV	▶					ZABSZEM!			
						ÖSSZE- HANGOLÓ	▶					ÉLES HANGON KIÁLTOZIK			
A KÁD- BA LÉP	A POÉN 2. RÉSZÉ	FEJBE KÓLINTÓ	A DÉL- UTÁNT KÖVETI	KÖZÉPEN ALÁHÚZ!	IMBOLYOG ÍRÁSBAN ELINTÉZ	▶				KÁBITÓ- SZER	▶				
							▶	VÉGTAG				VUK ANYJA	▶		
							▶	NYÍLÁS BELSEJE!				KOPOL- TYÚS	▶		
BELGA AUTÓJEL									ZSÉMBEL						A TE- TEJÉRE ENYVEZ
VADÁSZ REJTEKE									FŐLÉJE TESZ						
KENYE- RET KÉSZÍT										HUNOR FIVÉRE	▶				
									FEJVESZ- TETTSÉG						
A PIN- CÉREK EGYIKE									GONDOZ					A FEJÉRE	
								KERESZ- TŰL					ÁLLATI ALVÓHELY	▶	
EGYETLEN PALÁNTA												SEBEN KÉPZÓDIK	▶		
												KÉZ- FOGÁS	▶		
MÁJ- SZELET!	FIZIO- LÓGIA											ÁLLATI KÖRÖM	▶		
												FOLYÓT MÉLYÍT	▶		
KISSÉ CSALFAI	VÁLASZOL														
								SZEZON- JELZŐ!	NEVET RAJTA						
								KAPURA RÚG	BORSODI HELYSÉG						
KIS- BÁRÁNY									DUÓTAG!	KIRÁLYI FEJDISZ	▶				
								FÖLD- MŰVELŐ ESZKÖZ	AFRIKAI ANTILOP						
NÁLA LEN- TEBBRE												ELHÍZOTT	▶		
TUSKÓT FESZÍTŐ														KÖZJOG RÉSZE!	
								TARTÓKAR							
								A MŰLT IDŐ EGYIK JELE					NÉMÁN ÉRZŐ!	▶	
JÉGBEN ÁLL!	E													?	A TANULÓ VEZETŐ JELE

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-0000000

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ב

IMAIĐÓK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Szept. 15. – 2023. Szept. 22.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
15. péntek	06:30	18:45
16. szombat	8:00	18:45
17. vasárnap	8:00	18:45
18. hétfő	6:30	18:30
19. kedd	6:30	18:30
20. szerda	6:30	18:30
21. csütörtök	6:30	18:30
22. péntek	6:30	18:30

Az 5784-es zsinagógai évre sok boldogságot, jó egészséget kíván a

Nagy Fuvaros Zsinagóga

Elöljárósága

és az

Emberbarát

szerkesztősége!

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
15. péntek	18:38	16. szombat	19:41
22. péntek	18:24	23. szombat	19:25

POÉN SAROK

Az indián család ül a tűz körül. A kicsi egyszer csak piszkálni kezdi a tüzet.

**Rászól az apa:
- Kisfiam! Ne bántsod a telefont!**

Köszönjük Imre Zoltán úrnak a sok mézet és almát amit az új év alkalmából adományozott kilénknek.

Péntek este beköszönt Ros Hásáná ünnepe, idén egy vendég izraeli kántor közreműködésével. Hallgassuk meg együtt a hagyományos áskenzi dallamokat.

Ros Hásáná második napján (vasárnap) körzetünk rabbija (Chaim Shaul) és kedves felesége (Mushki) a megjelenteket vendégül látja egy ünnepi ebédre. Várunk mindenkit szeretettel.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilénk tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt szeptember 20.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor